

Normalizace 1969 – 1989 a (Ab)normalizace Jindřicha Štreita

Stručná anotace:

návštěva výstavy - cyklu velkoformátových dokumentárních fotografií Jindřicha Štreita (Ab)normalizace s vizuálním poznáním každodenního života lidí a životního prostředí v období 70. a 80. let 20. stol. převážně v severomoravských obcích a městech

Potřebný čas a místo konání:

cca 30 minut; MRV Vsetín – zámek Vsetín (otevřeno denně mimo pondělí 9 – 17 hodin)

Doplněk výuky v hodinách:

občanská nauka, dějepis, základy společenských věd

Cíle:

žáci a studenti

- formulují svoje názory na dobu normalizace
- pokusí se objasnit pojem „normalizace“
- rozlišují mezi totalitou a demokracií
- umějí identifikovat vnější projevy života 70. a 80. let 20. stol. na venkově
- učí se vnímat příběh fotografie

Metodické otázky a náměty k práci:

- *Jaké jsou hlavní hodnoty demokracie? Dokázali byste v minulosti najít příklady, kdy byly ideály demokracie v praktickém životě porušovány?*
- *Jak rozumíte pojmu „normalizace“? Můžete jej charakterizovat alespoň třemi rysy? Uměli byste na základě prohlídky vystavených dokumentárních fotografií pojmenovat některé dobové jevy?*
- *Myslíte si, že se dnešní život na venkově výrazně liší od života v době normalizace? Uměli byste popsat, co zůstalo na stejné nebo podobné společenské úrovni a co se skutečně změnilo?*
- *Na Štreitových fotografiích jsou zachyceny nejrůznější režimní akce, oslavy a svátky, politické i společenské události. Které z nich dnes už neslavíme?*
- *Štreitovy fotografie vnímáme jako jakási podobenství. Který snímek byste si vy sami vybrali jako nejtypičtější symbol doby normalizace?*

- *Jakým způsobem dávali umělci najevo svůj názor v době totality? Jakou plnili roli v normalizačním režimu?*
Znáte i jiné druhy umělecké tvorby, která vznikala v době normalizace?

Hodnocení / reflexe

Odpovědi jednotlivých žáků a studentů nebudou jednoznačné. Cílem je pochopení uvedené problematiky a objasnění historických souvislostí za podpory originálního cyklu dokumentárních fotografií.

Teze k problematice:

Normalizace

Termín pochází z Moskevského protokolu z 27. srpna 1968. Představitelé Československa v něm podepsali, že dosáhnou normalizace poměrů v naší zemi po násilném potlačení Pražského jara 1968 armádami Varšavské smlouvy na základě marxismu – leninismu. Měla být obnovena vedoucí úloha strany (KSČ), autorita státní moci dělnické třídy a upevněny mezinárodní svazky ČSSR se SSSR a dalšími socialistickými spojenci. Hlavním představitelem od dubna 1969 byl do funkce prvního tajemníka ÚV KSČ zvolen Gustav Husák.

V každodenním životě šlo o tzv. čistky (kádrování lidí) v komunistické straně i v jiných organizacích a složkách Národní fronty, mnohé dosavadní zájmové a společenské organizace a spolky byly zrušeny (např. Junák, Sokol a další), docházelo k propouštění ze zaměstnání, k zavedení cenzury, byl uzákoněn „dočasný pobyt sovětských vojsk“ na našem území a tzv. pendrekový zákon, který postihoval účastníky demonstrací. Občané s liberálními názory byli odvoláváni z vedoucích funkcí, mladým lidem nebylo umožněno studium, dobrovolně nebo z donucení opouštěli republiku (emigrovali). Veřejně byla přijímána pouze loajálnost vůči režimu. Kritika byla považována za provokaci, proto se pěstovala pouze v soukromí nebo v disentu (nelegální opozici režimu). Nedemokratický režim ovlivňoval život společnosti až do listopadu 1989.

Výstava (Ab)normalizace

Výstava ve vsetínském zámku (od 3. března do 1. května 2011) nabízí přes osmdesát velkoformátových fotografií z období normalizace od renomovaného fotografa Jindřicha Štreita. Dosud byl tento originální cyklus zveřejněn pouze na výstavách v Kroměříži, v Uherském Hradišti a ve Zlíně. Spolu se stejnojmennou publikací jej autor připravil k 20. výročí listopadových událostí roku 1989.

Výstava je jakousi černobílou obrazovou kronikou konkrétní doby v konkrétním regionu. Nabízí, v některých případech až surrealisticky pojatou, dobovou atmosféru pestré všednosti života obyvatel pohraničních obcí a měst na severní Moravě (s několika výjimkami i odjinud). Tím se výstava stává cenným zdrojem historických informací, na které mladí zírají v nevěřicím údivu a pamětníkům se vracejí ve vzpomínkách osobní prožitky poměrně nedávné minulosti. Štreitovy fotografie jako specifický sociální dokument zachycují rodinný i společenský život s jeho charakteristickými vnějšími jevy a symboly, notoricky se opakujícími v 70. a 80. letech minulého století doslova od „Šumavy k Tatrám“ (všudypřítomná manifestační hesla, vlajkoslávy, pionýrské stejnokroje, čestné stráže u pomníků, rodinné či obecní slavnosti v nekultivovaném prostředí, nedostatečná zásobovanost obchodů, tristní stav životního prostředí, neudržované domy, nevkus v módě i bydlení...).

Husákova „normalizace poměrů v zemi na základě marxismu – leninismu pod vedením KSČ a s autoritou státní moci dělnické třídy“, která byla ve skutečnosti něčím abnormálním, tak dostává ve vystaveném díle J. Štreita svou syrově jasnou vizuální podobu.

Jindřich Štreit

Fotograf a pedagog Institutu tvůrčí fotografie Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě Doc. Mgr. Jindřich Štreit se narodil 5. září 1946 ve Vsetíně.

S fotografováním začal J. Štreit už za svých vysokoškolských studií na pedagogické fakultě v Olomouci. Fotografování se pak stalo jeho celoživotní vášní a posláním.

Na počátku 80. let – tedy právě v době normalizační – ho dokonce přivedlo až do trestní vazby. Díky nepovolené výstavě fotografií v Praze, které se zúčastnil svými exponáty, byl odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody a zakusil i následný zákaz pedagogické a umělecké činnosti. Přesto uspořádal na Sovinci v podhůří Jeseníků, kde se svou rodinou bydlel, řadu výstav, kulturních vystoupení a neoficiálních setkání tehdejšími zakázanými umělci. I v té době se nadále intenzivně věnoval fotografování všedního života a lidí kolem. Z těchto fotografií „do šuplíku“ později mohl vzniknout třeba i takový dokumentárně cenný cyklus, jaký dnes prezentuje na výstavě (Ab)normalizace. (Název cyklu pro účely prezentace vymyslel spisovatel Ludvík Vaculík.)

Společenské a umělecké aktivity Jindřicha Štreita neutichly ani po listopadu 1989. Zatímco dříve zaměřoval objektiv svého fotoaparátu na spoluobčany a prostředí, v němž žil nebo se převážně pracovně pohyboval, v současnosti fotografuje i v zahraničí (např. v Japonsku, Číně, Moldávii, Rusku, Maďarsku, Rumunsku, Rakousku, Německu, Anglii a jinde). Věnuje se především sociálnímu dokumentu. Přitahují ho témata menšin, seniorů, hendikepovaných, prostředí továren a těžká práce lidí. Zkrátka – Jindřich Štreit, navzdory diktátu doby na každém kroku sledovat a dokumentovat život a počínání V. I. P. a celebrit showbyznysu, zůstává věrný tzv. obecnímu lidu a každodennosti všedního života.

Jenom pouhý výčet jeho výstav, katalogů, odborných a fotografických publikací a projektů by zabral spoustu místa. Svým dílem je zastoupen v řadě českých i světových veřejných sbírek a je členem mnoha uměleckých skupin a spolků. Však také za jeho rozsáhlou uměleckou tvorbu a angažovanost v oblasti kulturního života a činnost pedagogickou mu byla v roce 2006 prezidentem republiky Václavem Klausem udělena Medaile za zásluhy o stát v oblasti kultury a umění.

Autorka metodického listu:

Mgr. Hana Jabůrková, kurátorka výstavy

e-mail:jaburkova@muzeumvalassko.cz; tel. 571 411 690